

SKUBIAI VYKDYTINŲ TEISMO SPRENDIMŲ INSTITUTO TAIKYMO PROBLEMOS

Doktorantė Egidija Stauskienė

Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedra
Ateities g. 20, LT–08303 Vilnius
Telefonas 271 45 93
Elektroninis paštas cpk@mruni.lt

Pateikta 2004 m. gruodžio 9 d.

Parengta spausdinti 2005 m. rugsėjo 15 d.

Pagrindinės sąvokos: teismo sprendimas, teismo sprendimo teisinė galia, skubus vykdymas.

S a n t r a u k a

Teismo sprendimo procesiniai teisiniai ir materialiniai teisiniai padariniai paprastai atsiranda tik jam įsiteisėjus. Tačiau ši taisyklė turi išimtį, kuri pasireiškia vieno iš įsiteisėjusio teismo sprendimo teisinės galios požymio – vykdytinumo – suteikimu ir neįsiteisėjusiems teismo sprendimams ir kurios taikymo pagrindai gali būti imperatyvūs arba priklausyti nuo teismo nuožiūros. Ginant svarbiausias asmens teises bei teisėtus interesus įstatyme įtvirtinti pagrindai, kuriems esant vykdyti nukreipiami dar neįsiteisėję teismo sprendimai. Straipsnyje nagrinėjamas Lietuvos civilinio proceso teisėje ir užsienio valstybių civiliniuose procesuose žinomas išimtinis neįsiteisėjusių teismo sprendimų vykdymo būdas – skubus vykdymas. Apžvelgdama skirtingus Lietuvos ir užsienio šalių civilinio proceso įstatymų nustatytus skubaus teismo sprendimų vykdymo pagrindus ir prielaidas, autorė pateikia lyginamąją šių įstatymų analizę, teisinio reglamentavimo ypatumus bei galimų mokslinių diskusijų kryptis.

Ginant svarbiausias asmens teises bei teisėtus interesus įstatyme įtvirtinti pagrindai, kuriems esant vykdyti nukreipiami dar neįsiteisėję teismo sprendimai. Tiek teisinėje literatūroje, tiek galiojančiame Civilinio proceso kodekse (toliau – CPK) skiriamos dvi teismo sprendimų nukreipimo skubai vykdyti rūšys: privalomas ir fakultatyvus. Privalomo skubaus vykdymo atveju teismas įstatyme nurodytus sprendimus arba nutartis privalo perduoti skubai vykdyti, o fakultatyviojo skubaus vykdymo atveju teismas gali leisti teismo sprendimą arba nutartį vykdyti skubai savo iniciatyva arba šalies prašymu. Tiek privalomai, tiek fakultatyviai (teismo nuožiūra) vykdyti skubai perduodami sprendimai, kuriais ginamos pačios svarbiausios asmens teisinės vertybės arba interesai. Toks teismo sprendimas, leidus jį vykdyti skubai, įvykdomas nedelsiant, ir tos teisinės vertybės ar interesai atkuriami greičiau, nei tai būtų padaryta vykdant teismo sprendimą įprasta tvarka. Skubaus teismo sprendimų vykdymo instituto negali pakeisti nei laikinųjų apsaugos priemonių, nei teismo sprendimo įvykdymą užtikrinančių priemonių taikymas. Skubiu vykdymu siekiama įvykdyti teismo sprendimą būtent šiuo metu, nes ateityje toks įvykdymas gali pasidaryti negalimas arba apskritai prarasti prasmę.

Civiliniam procesui keliami tikslai – ginti asmenų, kurių materialinės subjektinės teisės arba įstatymų saugomi interesai pažeisti ar ginčijami, interesus, tinkamai taikyti įstatymus teismui nagrinėjant civilines bylas, priimant sprendimus bei juos vykdant, taip pat kuo greičiau atkurti teisinę taiką tarp ginčo šalių, aiškinti bei plėtoti teisę (CPK 2 str.) [1]. Pagrindinė teismo pareiga procese išnagrinėti kilusį ginčą iš esmės ir dėl jo priimti sprendimą. Tačiau kyla klausimas, ar teisė į teisminę gynybą yra įgyvendinama teismui tik priėmus sprendimą, ar būtina įvykdyti ir priimtą teismo sprendimą. 2003 m. kovo 6 d. Europos Žmogaus Teisių Teismas byloje *Jasiūnienė v. Lietuva* (Nr. 41510/98) priimtame sprendime priminė, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teisė kreiptis į teismą dėl civilinio pobūdžio teisių ir pareigų nustatymo apima ir pareigą vykdyti teismo priimtus sprendimus. Teisė į

teismą būtų iliuzinė, jei valstybės vidaus teisė neužtikrintų teismų sprendimų vykdymo, todėl bet kokio teismo priimto sprendimo vykdymas yra „teisės į teismą“ pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį sudėtinė dalis [2]. Teisės mokslo darbuose nurodoma, jog procesiniai teisiniai ir materialiniai teisiniai priimto teismo sprendimo padariniai atsiranda tik šiam įsiteisėjus. CPK 18 straipsnis skelbia, jog įsiteisėjęs teismo sprendimas, nutartis, įsakymas arba nutarimas yra privalomi valstybės ar savivaldybių institucijoms, tarnautojams ar pareigūnams, fiziniams bei juridiniams asmenims ir turi būti vykdomi visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje. Įsiteisėjęs teismo sprendimas įgyja *res judicata* galią bei pasižymi privalomumu, neginčijamumu ir vykdytinumu požymiais, t. y. skolininkui neįvykdžius įsiteisėjusio teismo sprendimo gali būti pradėtas priverstinio teismo sprendimo vykdymo procesas. Yra tik viena šios bendros taisyklės išimtis, kai net ir neįgijęs minėtų požymių teismo sprendimas yra vykdytinas – skubus teismo sprendimo vykdymas [3, p. 131–132]. Šiame straipsnyje nagrinėjama būtent ši išimtis – neįsiteisėjusių teismo sprendimų vykdymas, arba kitaip – skubus teismo sprendimų vykdymas.

Straipsnyje siekiama išskirti pagrindines teismo sprendimų nukreipimo skubiai vykdyti taikymo problemas, istoriniu ir lyginamuoju požiūriu trumpai apžvelgti sprendimų perdavimo skubiai vykdyti istorinę raidą, panagrinėti pagrindines proceso teisės normų, reglamentuojančių teismo sprendimų perdavimą skubiai vykdyti, taikymo praktines problemas. Nagrinėjant iškeltas problemas remiamasi galiojančiais ir galiojusiais Lietuvos Respublikoje bei kontinentinės teisės tradicijos šalyse (Rusija, Vokietija) civilinio proceso įstatymais, jų aiškinimais, teisės mokslo doktrina bei teismų praktika. Atsižvelgiant į tai, kad bendrosios teisės tradicijos sistema pasižymi specifiniu teismo sprendimo įsiteisėjimo būdu – nuo jo priėmimo momento, bendrosios teisės tradicijos mokslo darbai bei įstatymai negrinėjami.

1. Pirmosios instancijos teismų sprendimai įsiteisėja pasibaigus jų apskundimo apeliacine tvarka terminui, jeigu sprendimas nėra apskųstas (CPK 279 str. 1 d.). Tuo atveju, kai paduotas apeliacinis skundas, sprendimas, jeigu jis nėra panaikintas, įsiteisėja apeliacine tvarka išnagrinėjus bylą, o apeliacinės bei kasacinės instancijos teismo nutartis, nutarimas arba naujas sprendimas įsiteisėja nuo jų priėmimo dienos (CPK 279 str. 1 d.). Jeigu teismo sprendimas negali būti skundžiamas apeliacine tvarka (apeliacijos ribojimas), jis įsiteisėja nuo jo priėmimo dienos (CPK 279 str. 1 d.). Teismo sprendimas už akių įsiteisėja po dvidešimties dienų nuo jo priėmimo dienos (CPK 279 str. 2 d.). Jeigu dėl sprendimo už akių paduodamas pareiškimas dėl šio sprendimo peržiūrėjimo, jis įsiteisėja užbaigus peržiūrėjimo procedūrą, jeigu pareiškimas dėl sprendimo už akių peržiūrėjimo netenkinamas (CPK 279 str. 2 d.). Savo esme teismo sprendimas už akių niekuo nesiskiria nuo įprasto teismo sprendimo. Skiriasi tik šių abiejų sprendimų teisinės pasekmės, pavyzdžiui, jų įsiteisėjimo tvarka, apskundimo terminai bei būdai, tačiau tai teismo sprendimo už akių esmės nekeičia. Ieškoviui, kurio ieškiny s tokiu sprendimu tenkinamas arba atmetamas, tai įprastas teismo sprendimas. Taigi įsiteisėjęs teismo sprendimas įgyja ne tik tam tikras kokybiškai naujas savybes, pavyzdžiui, *res judicata* galią, bet ir turi tam tikrų teisinių pasekmių, kurios gali būti apibūdinamos ir kaip teismo sprendimo teisinės galios požymiai: sprendimo pastovumas (jo nenuneigiamumas) bei galimumas sprendimą įvykdyti (jo vykdytinumas). Kai kurie autoriai pažymi, jog vykdytinumas nėra sudėtinė teismo sprendimo teisinės galios dalis, o savarankiškas teismo sprendimo požymis [4, p. 34]. Kiti autoriai vis dėlto teigia, jog teismo sprendimo teisinė galia sukelia daugelį teisinių pasekmių, kurios tampa šią galią apibūdinančiais požymiais [5, p. 96]. Vienas iš šių požymių arba, kaip pažymima kai kurių autorių darbuose, įsiteisėjusio sprendimo esmė – jo privalomumas [6, p. 167]. Kaip jau buvo minėta, įsiteisėję teismo sprendimai (nutartys) yra privalomi visiems asmenims ir turi būti vykdomi. Dar vienas iš teismo sprendimo teisinę galią apibūdinančių požymių yra jo vykdytinumas. Tokios savybės, kurias įgyja įsiteisėjęs teismo sprendimas, kaip neginčijamumas, išimtinumas, privalomumas ir prejudicialumas sukuria tą pagrindą, ant kurio atsiranda ir realiai pasireiškia toks svarbus procesui plėtoti ir užbaigti požymis kaip vykdytinumas [7, p. 328]. Būtent įgyvendinant šį požymį kiekvienoje konkrečioje byloje pasiekiamas teisingumo tikslas – reali teisinių santykių subjektų pažeistų arba ginčijamų teisių ar teisėtų interesų apsauga [7, p. 328].

Teismo sprendimo vykdytinumo požymis paprastai atsiranda sprendimui įsiteisėjus, išskyrus atvejus, kai teismo sprendimas vykdomas skubiai arba kai skolininkas teismo sprendimą įvykdo pats. Nepaisant to, jog neįsiteisėjęs sprendimas skubaus vykdymo atveju įgyja vykdytinumo požymį, toks sprendimas, nors ir pripažintas skubiai vykdytinu, nei *res judicata* galios, nei kitų teisinę sprendimo galią apibūdinančių požymių neįgyja. Šis sprendimas gali būti nuginčytas jį apskundus apeliacine tvarka, jo *res judicata* pozityviaja galia (reikalavimo pagrindas kitoje byloje) nebus galima pasinaudoti iki jo įsiteisėjimo, tas pats taikytina ir negatyviajai *res judicata* galiai (negalėjimas pareikšti tapataus ieškinio).

Rusijos procesualistų darbuose [7; 8] nurodoma, jog skubiai vykdytinas sprendimas vykdytinumo požymio neįgyja, o skubus vykdymas yra tik bendros taisyklės išimtis. Tačiau ši nuomonė ginčytina, nes skubiai vykdytinas teismo sprendimas yra privalomas tiek šalims, tiek jį priėmusiam teismui. Skolininkui jo nevykdant, gali būti naudojamos priverstinio įvykdymo priemonės, tuomet jis bus vykdomas priverstinio sprendimų vykdymo nustatyta tvarka.

Tiek teisinėje literatūroje, tiek galiojančiame CPK skiriamos dvi teismo sprendimų perdavimo skubiai vykdyti rūšys: privalomas ir fakultatyvus. Privalomo skubaus vykdymo atveju teismas įstatyme nurodytus sprendimus arba nutartis privalo perduoti skubiai vykdyti, o fakultatyviojo skubaus vykdymo atveju teismas gali leisti teismo sprendimą arba nutartį vykdyti skubiai savo iniciatyva arba šalies prašymu. Tiek privalomo, tiek fakultatyviojo teismo sprendimų perdavimo skubiai vykdyti atvejais siekiama kuo greičiau apginti svarbias asmens teises ar teisėtus interesus dar iki teismo sprendimo įsiteisėjimo tais atvejais, kai tokį teismo sprendimą įvykdyti apskritai gali pasidaryti neįmanoma arba labai sudėtinga, jeigu jis vykdomas skubiai. Abiejų skubaus vykdymo rūšių pagrindai yra įvardyti CPK 282 ir 283 straipsniuose. Nagrinėjant CPK 282 straipsnyje numatytus privalomo skubaus vykdymo pagrindus atrodytų akivaizdu, jog šių pagrindų sąrašas yra baigtinis, tačiau tokių pagrindų galime rasti ir kituose CPK straipsniuose, pavyzdžiui, pagal CPK 496 straipsnį teismo sprendimai ir nutartys dėl globos ar rūpybos nustatymo arba panaikinimo, globėjo ar rūpintojo paskyrimo, atleidimo ar nušalinimo nuo pareigų vykdomi skubiai. Fakultatyviojo skubaus vykdymo atveju, be konkrečių CPK 283 straipsnyje įvardytų pagrindų, teismo sprendimą teismas gali leisti vykdyti skubiai visose bylose, jeigu dėl ypatingų aplinkybių uždelsimas įvykdyti sprendimą gali padaryti išieškotojui didelę žalą arba iš viso gali būti neįmanoma ar labai sunku sprendimą įvykdyti. Ar tikrai konkrečioje byloje aplinkybės yra tokios ypatingos, kad uždelsus įvykdyti sprendimą gali kilti minėtų pasekmių, tokioje byloje sprendžia teismas. Pažymėtina, jog tarpukario Lietuvoje teismo sprendimą perduoti skubiai vykdyti buvo galima tik šalies prašymu (1864 m. Civilinės teisenos įstatymo 737 str.). Šiuo metu, kaip jau minėta, šalių dispozityvumo principas yra ribojamas. Kadangi šiuo institutu siekiama apginti svarbiausias asmens teises vertybes, yra nustatyti privalomo skubaus vykdymo pagrindai.

2. Vertinant teismo sprendimų skubaus vykdymo galiojančią teisinę reglamentaciją būtina apžvelgti ir šio instituto raidą XX a. Lietuvoje. 1918 m. paskelbus, jog atkuriamą Lietuvos valstybę, pačiuose pirmuosiuose valstybės dokumentuose buvo įtvirtinta iki Pirmojo pasaulinio karo Lietuvoje galiojusios teisės recepcija. Didžiojoje Lietuvos dalyje (išskyrus Klaipėdos kraštą, kuriame galiojo Vokietijos imperijos įstatymai), buvo leista veikti Rusijos imperijos civilinei teisei ir civiliniam procesui – 1864 m. Civilinės teisenos įstatymui (*Устав гражданского судопроизводства*, toliau – CTĮ). Šių įstatymų taikymą praktikoje aiškino vienas aukščiausiasis teismas – Vyriausiasis Tribunolas. To meto teisės mokslo darbuose nurodoma, jog bendroji taisyklė yra ta, kad „teismo sprendimas vykdomas tik tuomet, kai jis esti įsiteisėjęs. Bet kai kuriais atsitikimais galima pasiekti tikslo, būtent, greit atkurti sulaužytą teisę, tik tuoj vykdant teismo sprendimą. Kai yra tvirtas pagrindas manyti, kad teismo sprendimas nebus panaikintas, tai kai kada įstatymai leidžia teismo sprendimą tuoj vykdyti, kitaip sakant, vykdyti dar neįsiteisėjusį sprendimą“ [9, p. 290]. Pagal tuo metu galiojusio CTĮ 737 straipsnį skubus vykdymas buvo leidžiamas tik ieškovo prašymu šiais atvejais: „1) kai priteistas ieškinys pagal tvirtinį, notarinį arba nustatytą tvarka paliudytą aktą arba pagal protestuotą vekselį, kurio tikrumas nebuvo užginčytas, arba pagal naminį aktą, pripažintą šalies, prieš kurį jis buvo pristatytas, taip pat, kai ieškinys yra priteistas, remiantis tuo, kad atsakovas pripažino ieškinio reikalavimus; 2) kai, pasibaigus nuomos laikui, nuomininkas turi sprendimu išsikraustyti arba atiduoti nuomojamąjį turtą arba kai sprendimu nustatyta perduoti neteisėtai valdomą turtą; 3) kai ginče dėl asmens samdos samdytojas sprendimu yra įpareigotas atleisti jo tarną arba darbininką arba pastarajam yra leista atstoti nuo samdytojo, arba kai iš samdytojo yra priteistas namų tarnų arba darbininkų naudai atlyginimas už tarnybą arba darbą; 4) kai bylos aplinkybės yra tokios ypatingos, kad delsiant vykdyti sprendimą byla laimėjęs bylininkas galės turėti didelių nuostolių arba visiškai nebegalės įvykdyti sprendimo; 5) kai yra priteistas ieškinys, remiantis ypatingais nuostatais apie atlyginimą nukentėjusiųjų nuo nelaimingų atsitikimų darbininkų ir tarnautojų, taip pat jų šeimų narių, ir 6) kai yra priteistas ieškinys, remiantis įstatais apie darbininkų draudimą nuo nelaimingų atsitikimų“. Be to, pagal CTĮ 737¹ straipsnį, be visų jau išvardytų atvejų buvo leidžiama sprendimą skubiai vykdyti ir kitais atvejais, bet tik tada, jei tas sprendimas, kurį buvo leidžiama vykdyti skubiai, buvo priimtas už akių arba dėl atsiliepimo, atsakovo paduoto prieš pirmą užakinį sprendimą, kurį buvo leista skubiai vykdyti. Pažymėtina ir tai, jog tais pačiais atvejais buvo leidžiama perduoti ir Taikos teisėjo sprendimą skubiai vykdyti (CTĮ 138–138¹ str.). Tais atvejais, kai sprendimą buvo leista vykdyti skubiai pagal CTĮ 737 straipsnio 1–3, 5 ir 6 punktus bei 737¹ straipsnį, tik nuo teismo priklausė, ar leidžiant šiais atvejais sprendimą vykdyti skubiai iš ieš-

kovo bus reikalaujama užtikrinti sprendimo įvykdymo atgręžimą. Pagal CTĮ 738 straipsnį tokiu užtikrinimu galėjo būti: turto perdavimo ieškovui procedūros sustabdymas; areštuoto ar aprašyto turto perdavimo sustabdymas; jau išieškotų arba išieškotinių iš atsakovo pinigų perdavimo ieškovui sustabdymas. Toks sprendimo atgręžtinio įvykdymo užtikrinimas buvo privalomas, jei sprendimą buvo leista vykdyti skubiai pagal CTĮ 737 straipsnio 4 punktą. Turto perdavimo arba pardavimo sustabdymas buvo būtinas ir tais atvejais, kai užtikrinimo buvo reikalaujama vykdant sprendimą už akių. Teismui leidžiant vykdyti sprendimą skubiai, vykdyti galėjo būti nukreiptas visas sprendimas arba tam tikra jo dalis, jei ši galėjo būti vykdoma atskirai (CTĮ 739 str.). Negalima buvo leisti sprendimą skubiai vykdyti net kai ir buvo siūloma užtikrinti jo atgręžtinį įvykdymą tais atvejais, kai įvykdymas buvo toks ypatingas tai šaliai, prieš kurią reikalaujama vykdyti, jog galėjo būti padaryta žala, kuri nėra tiksliai įvertinama pinigais, todėl ir negalėjo būti kitos šalies užtikrinta. Jei apylinkės teismo arba apygardos teismo sprendime nebūdavo nutarta leisti sprendimą skubiai vykdyti, tai prašymą skubiai vykdyti išspręsdavo Apygardos teismas arba Apeliaciniai rūmai priklausomai nuo to, kieno kompetencijai buvo priskirta byla nagrinėti apeliacine tvarka. Klausimas dėl teismo sprendimo perdavimo skubiai vykdyti buvo sprendžiamas atskiriesiems skundams nagrinėti nustatyta tvarka. Aukštesnės instancijos teismui panaikinus įvykdytą sprendimą, vykdymas buvo gražinamas atgal (atgręžtinis vykdymas), t. y. atsakovui buvo gražinami iš jo priteisti daiktai ir pinigai. Pažymėtina ir tai, jog skubaus vykdymo atveju įstatymu buvo ginami ne tik ieškovo, bet ir atsakovo interesai – pagal CTĮ 601 straipsnį atgręžtinio įvykdymo atveju atsakovas turėjo teisę reikalauti iš ieškovo atlyginti nuostolius, padarytus sprendimo skubiai įvykdyti. Įdomu, kad skubus teismo sprendimų vykdymas pagal CTĮ nuostatas nebuvo leidžiamas prieš valdžios įstaigas.

3. Vertinant skubaus teismo sprendimų vykdymo instituto raidą XX a., kitas svarbus laikotarpis – 1940–1990 m. 1940 m. Lietuvai tapus TSRS dalimi, CTĮ nustojo galios ir pradėjo galioti atitinkami TSRS įstatymai, tačiau atsižvelgiant į tai, kad teisinė teismo sprendimų skubaus vykdymo reglamentacija juose buvo analogiška, straipsnyje nagrinėjamas tik pagrindinis minimo laikotarpio civilinio proceso teisės aktas – 1964 m. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (toliau – 1964 m. CPK). Pagal 1964 m. CPK normas buvo skiriamos dvi sprendimų perdavimo skubiai vykdyti rūšys: privalomas ir fakultatyvus. Kitaip nei tarpukario Lietuvoje galiojęs CTĮ, 1964 m. CPK numatė, jog tam tikrais atvejais, net ir nesant ieškovo prašymo, teismo sprendimas buvo vykdomas skubiai. Tokiu atveju apie teismo sprendimo perdavimą skubiai vykdyti buvo nurodoma teismo sprendimo rezoliucinėje dalyje, o sprendimo motyvuojamojoje dalyje aptariamas perdavimas skubiai vykdyti. Klausimas dėl teismo sprendimo perdavimo skubiai vykdyti, jeigu nebuvo išspręstas priimant sprendimą, buvo sprendžiamas teismo posėdyje (žodinio proceso tvarka), pranešus byloje dalyvaujantiems asmenims. Dėl šios teismo nutarties galėjo būti pateikiamas atskirasis skundas. Atskirojo skundo padavimas skubaus vykdymo nesustabdydavo.

Teismo sprendimų perdavimo skubiai vykdyti taikymo pagrindai 1964 m. CPK (tiek privalomieji, tiek fakultatyvūs) iš esmės nesiskiria nuo dabartinio CPK teisinio reglamentavimo. Tačiau, matyt, atsižvelgiant į tam tikras vienu ar kitu laikotarpiu vyraujančias teises vertybes bei dispozityvumo principo galiojimo ribas galima pastebėti tam tikrą teismo sprendimų skubaus vykdymo pagrindų pasikeitimą, perkeliant juos iš privalomai vykdytinų į fakultatyviojo teismo sprendimų skubaus vykdymo sąrašą, pavyzdžiui, sprendimai dėl neteisėtai atleisto iš darbo arba perkelta į kitą darbą darbuotojo gražinimo į darbą. Kai kurie teismo sprendimo perdavimo skubiai vykdyti pagrindai buvo padiktuoti tuometinių ekonominių aktualijų, pavyzdžiui, nutarties dėl banko bankroto bylos iškėlimo pripažinimas skubiai vykdytina (1995 m. liepos 5 d. LR įstatymu Nr. I-1026 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso papildymo ir pakeitimo“). 1964 m. CPK galiojo gana ilgai, esminiai jo pakeitimai buvo daromi po 1990 m., Lietuvai atkūrus nepriklausomybę. Pažymėtina, jog šie pakeitimai buvo daromi be aiškios sistemos, svyruojant tarp socialinio ir liberaliojo proceso idėjų. Tačiau net ir šie netobuli CPK pakeitimai buvo būtini, nes tik atkūrus Lietuvos nepriklausomybę nebuvo įmanoma skubiai pakeisti visų įstatymų, taip pat ir civilinio proceso. Iš esmės naujas, pagrįstas socialinio civilinio proceso idėjomis CPK patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. vasario 28 d. įstatymu Nr. IX-743 (įsigaliojo 2003 m. sausio 1 d.), kurio skubaus vykdymo teisinė reglamentacija toliau ir nagrinėjama.

4. Galiojantis 2002 m. (CPK) taip pat išskiria privalomąjį ir fakultatyvųjį teismo sprendimų perdavimą skubiai vykdyti. Pagal CPK 282 straipsnio 2 dalį teismas perduoda skubiai vykdyti šiuos sprendimus ir nutartis: 1) dėl išlaikymo priteisimo; 2) dėl darbo užmokesčio priteisimo – sprendime nustatyta dalis neviršija vieno mėnesio vidutinio darbo užmokesčio; 3) dėl iškeldintų iš gyvenamųjų patalpų

asmenų įkeldinimo; 4) nutartis dėl bankroto arba restruktūrizavimo bylos iškelimo; 5) nutartis (sprendimus) dėl banko akcinio kapitalo sumažinimo. Palyginti su 1964 m. CPK, kai skubiai vykdytina buvo pripažįstama tik teismo nutartis dėl banko bankroto bylos iškelimo, šiuo metu skubiai vykdytinomis pripažįstamos visos nutartys dėl bankroto arba restruktūrizavimo bylos iškelimo. Autorės nuomone, tai visiškai pagrįsta, nes ir bankų bankroto procedūros vykdomos Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo nustatyta tvarka, išskyrus tam tikras Komerčių bankų įstatymo numatytas išimtis. Skubiai vykdytinų sprendimų ir nutarčių sąrašas neliko nutarties dėl komercinio banko, kuriam paskirtas laikinasis administratorius arba iškelta banko bankroto byla, turto išieškojimo ir sandorių pripažinimo negaliojančiais. Šiais atvejais nutartį (sprendimą) leisti skubiai vykdyti būtų galima remiantis tik CPK 283 straipsnio 1 dalies 5 punktu, ieškovui užtikrinus atgręžtinį sprendimo įvykdymą. Kaip jau minėta, tam tikri skubaus vykdymo pagrindai buvo nulemti ekonominių aktualijų, šiuo metu įstatymų leidėjas skubiai vykdytinų sprendimų (nutarčių) sąrašas numato (gina) tik pačias svarbiausias teises vertybes, todėl sąrašas yra gerokai susiaurintas.

Pagal CPK 283 straipsnio 1 dalį teismas gali leisti skubiai vykdyti visą sprendimą arba jo dalį dėl: 1) priteisimo išmokų atlyginti žalą, atsiradusią sužalojus fizinio asmens sveikatą ar atėmus gyvybę; 2) priteisimo atlyginimo, priklausančio autoriui už naudojimąsi jo autorinėmis turtinėmis teisėmis, išradėjui, turinčiam patentą, – už naudojimąsi jo išradimu; 3) atleidimo iš darbo formuluotės pakeitimo; 4) darbuotojo gražinimo į darbą; 5) visose kitose bylose, jeigu dėl ypatingų aplinkybių delsimas įvykdyti sprendimą gali padaryti išieškotojui didelę žalą arba iš viso gali pasidaryti neįmanoma ar labai sunku sprendimą įvykdyti.

Rusijos Federacijos civilinio proceso kodeksas (toliau RF CPK) numato iš esmės tuos pačius pagrindus teismo sprendimą perduoti skubiai vykdyti, tik jų sąrašas yra trumpesnis. Atsižvelgiant į RF CPK teisinio reglamentavimo specifiką šiame sąrašas nėra nutarčių nei dėl bankroto arba restruktūrizavimo, nei dėl banko akcinio kapitalo mažinimo. Be to, privalomai skubiai vykdytinų sprendimų sąrašas nurodyti teismo sprendimai dėl asmens įtraukimo į rinkėjų ar referendumo dalyvių sąrašus. Faktatyviojo sprendimų nukreipimo skubiai vykdyti sąrašas RF CPK nedetalizuojamas, šį klausimą paliekama spręsti teismui.

Leisdamas sprendimą vykdyti CPK 283 straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodytais pagrindais, teismas privalo pareikalauti, kad ieškovas užtikrintų atgręžtinį sprendimo įvykdymą tuo atveju, jeigu įvykdytas teismo sprendimas bus panaikintas. Kokiais būdais ieškovas turėtų užtikrinti atgręžtinį sprendimo įvykdymą, CPK nenumato. Vienu iš užtikrinimo būdų galėtų būti ir užstatas, t. y. tam tikros pinigų sumos įmokėjimas į teismo depozitinę sąskaitą. Tačiau akivaizdu, jog atsižvelgiant į tai, kad perduodant teismo sprendimą vykdyti skubiai CPK 283 straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodytais pagrindais jokio ribojimo dėl tokių sprendimų priteistų pinigų arba tenkinamų kitų turtinių reikalavimų vertės, jų dydžio nėra, CPK 102 straipsnio 3 dalyje numatytas užstato dydžio ribojimas vieno šimto tūkstančių litų suma šiuo atveju netaikytinas. Be to, sunku įvertinti tokio sprendimo atgręžtinio įvykdymo užtikrinimo naudą ieškovui bylose dėl piniginių reikalavimų, nes tokiu atveju sprendimo perdavimas skubiai vykdyti netenka prasmės, žinoma, išskyrus tuos atvejus, kai sprendimo perdavimas skubiai vykdyti yra būtinas dėl prognozuojamo sprendimo įvykdymo negalimumo arba sunkumų sprendimą įvykdyti.

Autorės nuomone, sprendimo atgręžtinio įvykdymo užtikrinimo pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau CK) 6. 70 straipsnio 1 dalį būdai galėtų būti ir tokie prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai kaip įkeitimas (hipoteka), laidavimas arba garantija. Tačiau kaip sprendimo atgręžtinio įvykdymo užtikrinimas neturėtų būti taikomi tokie prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai kaip netesybos (bauda, delspinigiai) ir rankpinigiai dėl jų paskirties bei taikymo ypatybių.

Nors CPK ir nenurodo, tačiau Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau DK) normų analizė leidžia teigti, jog darbo bylose neturėtų būti reikalaujama užtikrinti atgręžtinį įvykdymą. Sunkiai įsivaizduojamas ir reikalavimo užtikrinti sprendimo atgręžtinį įvykdymą įgyvendinimas šeimos santykių bylose, pavyzdžiui, teismo sprendimas dėl vaikų perdavimo, bei bylose dėl garbės ir orumo gynimo, taip pat vykdamas sprendimus, įpareigojančius skolininką atlikti arba nutraukti tam tikrus veiksmus, nesusijusius su turto arba lėšų perdavimu. Pavyzdžiui, pagal Vokietijos civilinio proceso kodeksą (toliau – ZPO) apskritai draudžiama skubiai vykdyti sprendimus santuokos ir vaikų teisių bylose (ZPO §704 2 d.). Rusijos Federacijos civilinio proceso kodekso komentare kaip vienas iš pavyzdžių, kokiais atvejais sprendimas turėtų būti perduodamas skubiai vykdyti, nurodomos bylos dėl įvaikinimo. Lietuvos teismų praktikoje sprendimai dėl įvaikinimo taip pat perduodami skubiai vykdyti neužtikrinus sprendimo atgręžtinio įvykdymo. Tai šiuo atveju ir neįmanoma. Tačiau CPK 283 straipsnio 1 dalies 5 punkto ir 2 dalies teisinio reglamentavimo paraidžiui aiškinimas reiškia, kad toks teismo sprendimo dėl įvaikinimo perdavimas vykdyti skubiai apskritai neįmanomas. Pažymėtina, kad pagal RF CPK 212 straips-

nio 1 dalį teismui suteikta teisė spręsti, ar sprendimo atgręžtinis įvykdymas turėtų būti užtikrintas. Be to, nagrinėjant LR CPK LVI skyriuje įtvirtintą sprendimų atgręžtinį įvykdymą akivaizdu, jog sprendimo atgręžtinis įvykdymas reiškia, kad atsakovui turi būti gražinama visa tai, kas buvo pagal panaikintą sprendimą iš jo išieškota ieškovo naudai. Jeigu turto gražinti negalima, teismas savo sprendime (nutartyje) numato, kad turi būti atlyginta šio turto vertė, o jei turtas realizuotas, – suma, gauta jį realizavus. Autorės nuomone, būtent šiuo atžvilgiu 1964 m. CPK 236 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teisinė sprendimo atgręžtinio įvykdymo užtikrinimo reglamentacija buvo geresnė, nekelianti jokių teisinių kolizijų, nes įstatyme aiškiai nurodyta, kad užtikrinti sprendimo atgręžtinį įvykdymą gali būti reikalaujama tik jeigu byloje yra keliami turtingi reikalavimai. Tai patvirtina ir Vokietijos civilinio proceso kodekso analizė.

Kaip matyti, galiojantis CPK fakultatyviu skubiai vykdytinu sprendimu laiko sprendimą dėl gražinimo į darbą. Pagal 1964 m. CPK tokius sprendimus buvo privaloma vykdyti skubiai. Nors CPK sprendimą dėl gražinimo į darbą leidžia skubiai vykdyti tik papildomai teismui leidus, remiantis DK 299 straipsnio 1 dalies 2 punktu sprendimą skubiai vykdyti privalu. Atsižvelgiant į CPK 1 straipsnio nuostatas ši teisės normų konkurencija spręstina DK naudai, tačiau tai nelaikytina CPK teisinio reglamentavimo trūkumu, nes ir skubiai nevykdant tokio teismo sprendimo, darbuotojo interesai gali būti apginti ir be priverstinio teismo sprendimo vykdymo priemonių – pagal DK nuostatas jam priteisiant vidutinį visos priverstinės pravaikštos laiko nuo atleidimo iš darbo dienos iki teismo sprendimo įvykdymo dienos darbo užmokestį.

Kai kurie fakultatyviojo skubaus vykdymo pagrindai aptariami ir DK. DK 299 straipsnio 2 dalyje numatyta teismo teisė ieškovo prašymu arba savo iniciatyva leisti skubiai vykdyti sprendimą arba jo dalį šiame straipsnyje nustatytais pagrindais: 1) dėl atleidimo iš darbo formuluotės; 2) dėl išmokų atlyginti žalą, padarytą dėl nelaimingo atsitikimo darbe, kitokio sveikatos sužalojimo ar susirgimo profesine liga, priteisimo; 3) kitais atvejais, jeigu dėl ypatingų aplinkybių gali būti neįmanoma ar labai sunku sprendimą įvykdyti. Pirmieji du perdavimo skubiai vykdyti pagrindai iš esmės atkartoja CPK 283 straipsnio nuostatas. Teismui leidžiant sprendimus vykdyti skubiai DK 299 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodytais pagrindais, užtikrinti atgręžtinį įvykdymą nėra reikalaujama. Tai dar kartą patvirtina, kad vertėtų pamąstyti, ar nereikėtų atsisakyti sprendimo atgręžtinio įvykdymo užtikrinimo instituto, perduodant sprendimą skubiai vykdyti tam tikrų kategorijų bylose.

Atkreiptinas dėmesys, jog tam tikra painiava taikant skubaus vykdymo institutą galima dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo teisinio reglamentavimo. Nors pagal CPK 152 straipsnio 1 dalį ir nurodoma, jog teismo nutartis dėl laikinosios apsaugos priemonės taikymo vykdoma skubiai, tačiau pagal šiame straipsnyje nagrinėjamą skubaus vykdymo, kaip neįsisteisėjusių teismo sprendimų (nutarčių) vykdymo, prasmę, šiai kategorijai nepriskirtina, nes, kaip nurodo CPK 148 straipsnio 5 dalis, nutartis dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo įsigalioja nuo jos priėmimo momento, taigi nuo šio momento įgyja ir vykdytinumo požymį. Atsižvelgiant į tai, autorės nuomone, CPK 152 straipsnyje visiškai nebūtina pabrėžti, jog nutartis dėl laikinosios apsaugos priemonės taikymo vykdoma skubiai, tačiau atsižvelgiant į šiai normai keliamus tikslus – užkirsti kelią atsakovui atlikti tam tikrus veiksmus (parduoti turtą, jį paslėpti ar pan.), tai nelaikytina teisinio reglamentavimo trūkumu, bet ir nepriskirtina skubaus vykdymo institutui.

CPK nustato ir sprendimų perdavimo vykdyti skubiai draudimus: preliminarus teismo sprendimas ir teismo įsakymas negali būti vykdomi skubiai. Tuo tarpu pagal Vokietijos ZPO tokie ribojimai nei preliminariam teismo sprendimui, nei teismo įsakymui netaikomi. Draudimas vykdyti skubiai preliminarus sprendimus sietinas su Lietuvos CPK įtvirtinta dokumentinio proceso prigimtimi. Šio proceso metu ir yra priimamas preliminarus sprendimas, kuriuo nurodoma, kaip bus išspręstas ginčas, jeigu šalys neatliks tam tikrų veiksmų. Teisinėje literatūroje preliminarus sprendimas dažniausiai apibūdinamas kaip tam tikras bylos sprendimo planas, kuris bus įgyvendintas, jeigu prieštaravimai nebus pateikti arba bus pripažinti nepagrįstais [13, p. 191]. Pagal CPK 424 straipsnio 1 dalį teismas, nutatęs, jog pagal pateiktus įrodymus yra pagrindas ieškinį tenkinti, priima preliminarų sprendimą. Taigi priimant tokį preliminarų sprendimą yra remiamasi tik ieškovo pateiktais leistiniais rašytiniais įrodymais, atsakovui apie prasidėjusį teismo procesą nėra žinoma. Atsakovas apie prasidėjusį procesą dažniausiai sužino tik priėmus preliminarų sprendimą, įteikus jam šio sprendimo ir ieškinio bei jo priedų nuorašus. Todėl natūralu, jog draudžiama preliminarų teismo sprendimą vykdyti skubiai, kol nėra žinoma atsakovo nuomonė dėl pareikšto ieškinio, jį pagrindžiančius leistinus rašytinius įrodymus bei jais remiantis priimtą sprendimą. Leidus skubiai vykdyti priimtą preliminarų sprendimą būtų pažeisti tiek šalių lygiateisiškumo, tiek teisės būti išklaustam procesiniai principai. Vokietijos ZPO numatytas draudimas skubiai vykdyti preliminarus sprendimus sietinas su kitokiu tokių sprendimų priėmimo teisiniu reglamentavimu. Vokietijos dokumentiniame procese yra galimybė bylą nagrinėti

dviem etapais – procesas gali būti išankstinis (*Vorverfahren*) ir papildomas (*Nachverfahren*) [14]. Esminis skirtumas nuo Lietuvos CPK įtvirtinto dokumentinio proceso, jog atsakovui apie gautą ieškinį yra pranešama ir jis turi teisę dar iki sprendimo priėmimo pareikšti savo prieštaravimus dėl ieškinių, todėl suprantama, kodėl šiame procese priimti sprendimai, nenagrinėjant išsamiau jų priėmimo tvarkos ir kitų jų teisinę galią apibūdinančių požymių, įgyja vykdytinumo požymį.

Tikėtina, jog tais pačiais motyvais grindžiamas ir Lietuvos CPK numatytas draudimas skubiai vykdyti teismo įsakymus. Kadangi Vokietijos ZPO §§ 688 – 703d nustato dvipakopę teismo įsakymo išdavimo procedūrą – skolininkui yra siunčiamas raginimas (*Mahnbescheid*), kuriuo siūloma pateikti per įstatyme nustatytą terminą prieštaravimus (*Widerspruch*), o tokių prieštaravimų nepateikus priimamas teismo įsakymas (*Vollstreckungsbescheid*), kuris gali būti vykdomas priverstinai, draudimas skubiai vykdyti teismo įsakymą nenumatytas.

Nepaisant to, jog Lietuvos CPK 431 straipsnio 1 dalyje numatytos bylų dėl teismo įsakymo išdavimo leistinumų nuostatos leidžia šia tvarka nagrinėti ir bylas dėl darbo santykių bei išlaikymo priteisimo, o tai priskirtina skubaus vykdymo pagrindams, draudimas skubiai vykdyti galioja ir tokio pobūdžio įsakymams. Tačiau tai nelaikytina CPK 282, 283 straipsnių bei 436 straipsnio 7 dalies prieštaravimu. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. birželio 13 d. konsultacijoje aiškinama, jog CPK 436 straipsnio 7 dalis neprieštarauja CPK 282 straipsnio 2 dalies 1 punktui, nes šio atžvilgiu ji vertintina kaip *lex specialis*, draudžianti bet kurį teismo įsakymą, taigi ir teismo įsakymą dėl nepilnamečio vaiko išlaikymo priteisimo, perduoti skubiai vykdyti.

Vokietijos ZPO numato dvi sprendimų nukreipimo skubiai vykdyti rūšis: be sprendimo atgręžtinio įvykdymo užtikrinimo (ZPO § 708, *vorläufige Vollstreckbarkeit ohne Sicherheitsleistung*) ir skubiai vykdytini sprendimai, kurių atgręžtinis įvykdymas turi būti užtikrintas (ZPO § 709, *vorläufige Vollstreckbarkeit gegen Sicherheitsleistung*). Iš skubiai vykdytinų sprendimų, kurių atgręžtinis įvykdymas neprivalo būti užtikrintas, paminėtini sprendimai, priimti teismo įsakymų išdavimo procese; preliminarūs sprendimai; sprendimai dėl ginčų, kilusių tarp nuomotojo ir nuomininko ar subnuomininko; sprendimai, kuriais panaikintas arba atšauktas areštas ar laikini disponavimo teisės apribojimai; Aukščiausiojo Teismo sprendimai turtiniuose ginčiuose. Iš šių sprendimų sąrašo taip pat išskirtini ZPO § 708 11 punkte numatyti kiti sprendimai turtiniuose ginčiuose, kuriuose priteista suma neviršija 1500 eurų, arba nutartys, kuriomis nustatoma dėl mokesčių ir šių mokesčių suma neviršija 2000 eurų. Visais kitais atvejais perduodant priimtą sprendimą skubiai vykdyti reikalaujama užtikrinti jo atgręžtinį įvykdymą. Tačiau ir tuomet Vokietijos ZPO numato tam tikras išimtis. Pagal ZPO § 710, jeigu kreditorius negali pateikti tokio užtikrinimo arba tai sukelia didelių sunkumų, sprendimas gali būti skubiai vykdomas ir be tokio užtikrinimo. Dideliais sunkumais neįvykdžius sprendimo laikomi sunkumai, sukelti kreditoriui sunkiai numatomus arba negrįžtamus nuostolius, kurių neįmanoma įvertinti pinigais, arba, jeigu uždelstas įvykdymas apskritai kreditoriui prarastų prasmę, taptų beverčiu, ypač tais atvejais, kai kreditoriui tuoj pat būtinos lėšos pragyventi arba dirbti. Šios prielaidos objektyviai vertintinos kaip kliūtys įvykdymo rezultatui pasiekti, pavyzdžiui, lėšos, skirtos sprendimo atgręžtiniam įvykdymui užtikrinti yra reikalingos pačiam kreditoriui pragyventi ar dirbti. Subjektyviai tokiomis prielaidomis galėtų būti laikomas ir neteisingumas kiekvienu konkrečiu atveju. Neteisingumas tokiu atveju turėtų pasireikšti konkrečia reikšme, t. y. kreditorius gali sulaukti pretenzijų dėl paimtų banko kreditų arba gautų laidavimų, atsisakyti užsakytos kelionės ir pan. Paminėtina ir dar viena Vokietijos ZPO skubiai vykdytinų sprendimų teisinio reglamentavimo ypatybė. Pagal ZPO § 720a, jei skubiai vykdytinu teismo sprendimu, kurio atgręžtinis įvykdymas turi būti užtikrintas, iš skolininko yra priteisti pinigai, kreditorius, neužtikrinus sprendimo atgręžtinio įvykdymo, gali pasinaudoti tokiomis savo interesų gynybos priemonėmis kaip kilnojamojo turto aprašymas arba nekilnojamojo turto ar laivo hipoteka. Savo reikalavimus iš pinigų nurodyto turto kreditorius gali patenkinti tik pateikęs užtikrinimą.

Klausimas dėl teismo sprendimo nukreipimo skubiai vykdyti išsprendžiamas priimant teismo sprendimą, o jeigu skubaus vykdymo klausimas nebuvo išspręstas teismo sprendimu, tai sprendimą priėmęs teismas dalyvaujančių byloje asmenų prašymu arba savo iniciatyva gali prieš sprendimui įsiteisėjant nutartimi leisti jį skubiai vykdyti (CPK 283 str. 3 d.). Tokia teismo nutartis priimama rašytinio proceso tvarka (CPK 283 str. 3 d.). RF CPK nustatyta, kad šis klausimas išsprendžiamas teismo posėdyje, pranešant apie jo laiką ir vietą dalyvaujantiems byloje asmenims, tačiau jų neatvykimas nėra kliūtis išspręsti klausimą iš esmės. Tiek pagal galiojančią LR CPK, tiek pagal RF CPK sprendimų ar nutarčių apskundimas jų vykdymo nesustabdo. Pagal Vokietijos ZPO § 719 2 dalį, jeigu paduodamas apeliacinis skundas dėl skubiai vykdytinu teismo sprendimo, Apeliacinis teismas gali laikinai tokį vykdymą sustabdyti, jeigu toks vykdymas sukeltų skolininkui negrįžtamus nuostolius, kurių neįmanoma įvertinti pinigais, ir jeigu tam prieštarauja svarbūs kreditoriaus interesai. Abi šalys šias prielaidas turėtų pagrįsti.

Skubiai vykdytinų sprendimų atgręžtinio įvykdymo problemos nagrinėtos ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. rugsėjo 24 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 476 straipsnio trečiosios dalies atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Šiuo nutarimu buvo konstatuota, kad Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (*aut. pastaba – 1964 m. CPK*) 476 straipsnio trečiosios dalies normos dalis, kurioje nustatyta, jog kasacine tvarka panaikinus sprendimus bylose dėl pinigų sumų išieškojimo pagal reikalavimus, kylančius iš darbo teisinių santykių, grąžinti įvykdymą leidžiama, jeigu panaikintasis sprendimas buvo pagrįstas ieškovo suteiktomis melagingomis žiniomis arba jo pateiktais suklastotais dokumentais, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Vis dėlto tikėtina, kad šiame nutarime nagrinėjant minėtos normos konstitucingumo klausimą buvo padėti 2002 m. CPK naujo sprendimų atgręžtinio įvykdymo teisiniam reglamentavimo pagrindai (praktiškai neribojant sprendimų atgręžtinio įvykdymo), nes šiame nutarime buvo išsakyta keletas kritiškų pastabų dėl tuo metu galiojusios sprendimų atgręžtinio įvykdymo tvarkos, pavyzdžiui, nurodoma, jog rinkos ūkio, grindžiamo privačios nuosavybės teise, sąlygomis dėl nevienodų teismo instancijų sprendimų neturėtų nukentėti privataus savininko turtiniai interesai, taip pat konstatuota, jog galiojusioje (1964 m. CPK) teisės sistemoje šie santykiai nebuvo iki galo teisiškai sureguliuoti, ir pasiūlyta tai spręsti įstatymų leidėjui, nes šalinti įstatymų spragas – įstatymų leidėjo prerogatyva.

Išvados

1. Tik įsiteisėję teismo sprendimai įgyja tokius jų teisinę galią apibūdinančius požymius kaip *res judicata*, vykdytinumo ir kt. Ši bendra taisyklė taikytina laikantis vienos išimties: vykdytinumo požymį įgyja tie neįsiteisėję teismo sprendimai, kurie perduoti skubiai vykdyti privalomai įstatymo nustatytais pagrindais arba teismui leidus savo iniciatyva ar šalies prašymu. Skubiai vykdytini sprendimai įgyja tik vieną iš teisinės galios požymių – vykdytinumo, kitos jų teisinę galią lemiančios pasekmės (požymiai) kyla tik jiems įsiteisėjus.

2. Tiek privalomai, tiek fakultatyviai (teismo nuožiūra) vykdyti skubiai perduodami sprendimai, kuriais ginamos pačios svarbiausios asmens teisinės vertybės ar interesai. Toks teismo sprendimas, leidus jį vykdyti skubiai, įvykdomas nedelsiant, ir tos teisinės vertybės ar interesai atkuriami greičiau, nei tai būtų padaryta vykdant teismo sprendimą įprasta tvarka.

3. Skubaus teismo sprendimų vykdymo instituto negali pakeisti nei laikinųjų apsaugos priemonių, nei teismo sprendimo įvykdymą užtikrinančių priemonių taikymas. Skubiu vykdymu siekiama įvykdyti teismo sprendimą būtent šiuo metu, nes ateityje toks įvykdymas gali pasidaryti negalimas arba apskritai prarasti prasmę.

4. Pasitelkus teisės doktriną turėtų būti paaiškintos tokios sprendimų perdavimo skubiai vykdyti taikymo problemos kaip atgręžtinio jų įvykdymo užtikrinimas: būdai ir taikymo tvarka.

5. Kolizija tarp galiojančių CPK ir DK normų dėl sprendimų dėl grąžinimo į darbą perdavimo skubiai vykdyti atsižvelgiant į CPK 1 straipsnio bei DK 11 straipsnio nuostatas spręstina DK normų naudai, sprendimus dėl grąžinimo į darbą perduodant skubiai vykdyti privalomai teismo iniciatyva be papildomo šalies prašymo.

6. Atlikus išsamias skubaus vykdymo taikymo mokslines ir taikymo teismų praktikoje analizes spręstinas klausimas ir dėl atgręžtinio įvykdymo užtikrinimo taikymo tik tose bylose, kuriose keliami turtiniai reikalavimai.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

1. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas, patvirtintas 2002 m. vasario 28 d. įstatymu Nr. IX–743 // Valstybės žinios. 2002. Nr. 36–1340.
2. Bylų prieš Lietuvos Respubliką Europos žmogaus teisių teisme statistika. Skelbta http://www.tn.lt/?item=stras_news&lang=1, prisijungimo laikas 2004–09–19, 16. 55.
3. Mikelėnas V. Civilinis procesas II. Vilnius: Justitia, 1997.
4. Завадская Л. Н. Реализация судебных решений. Москва, 1982.
5. Vaublys G. Teismo sprendimas kaip teisingumo aktas: daktaro disertacija. Soc. mokslai: teisė (01S). Vilnius: LTU, 2001.
6. Гражданский процесс. Москва, 2000.
7. Власов А. А. Гражданское процессуальное право. Москва, 2003.

8. **Хрестоматия** по гражданскому процессу. Москва, 1996.
9. **Mačys V.** Civilinio proceso paskaitos. Teisės fakulteto leidinys. Kaunas, 1924.
10. **Civilinės teisenos** įstatymas. Redaguotas Č. Butkio, D. Gutmano knygnas. Kaunas, 1938.
11. **Lietuvos Respublikos** civilinio proceso kodeksas, patvirtintas 1964 m. liepos 7 d. įstatymu.
12. **Lietuvos Respublikos** civilinis kodeksas, patvirtintas 2000 m. liepos 18 d. įstatymu Nr. VIII–1864 // Valstybės žinios. 2000. Nr. 74–2262.
13. **Nekrošius V.** Civilinis procesas: koncentruotumo principas ir jo įgyvendinimo galimybės. Vilnius: Justitia, 2002.
14. **Norkus R.** Dokumentinis procesas: ar teisminė gynyba taps veiksmingesnė? Teisė. 2003. Nr. 49.
15. **Lietuvos Respublikos** darbo kodeksas, patvirtintas 2002 m. birželio 4 d. įstatymu Nr. IX–926 // Valstybės žinios. 2002. Nr. 64–2569.
16. **Lietuvos Respublikos** darbo kodekso komentaras. Vilnius: Justitia, 2004.
17. **Комментарий** к Гражданскому процессуальному кодексу Российской Федерации. Москва, 2003.
18. **Zivilprozessordnung.** www.zpo.de.
19. **Baumbach/Lauterbach/Abbers/Hartmann.** Zivilprozessordnung. 49 Auflage. Verlag C. H. Beck, Munchen., 1991.

Problems of Application of Immediate Execution Court Decisions

*Doctoral Candidate Egidija Stauskienė
Mykolas Romeris University*

Keywords: court decision, legal force of a court decision, immediate execution.

SUMMARY

The procedural and material court effects normally emerge when a decision stands up. However there is an exception to this rule either. It manifests itself upon accepting of one feature (execution) of a legal force of an enforced court decision for non-enforced court decisions. The basics of the application of the exception may be imperative ones or depend on the court's discretion. In defense of the principle individual rights and legal and vested interests the laws have established the basics, upon availability of which no enforced court decisions can be directed for execution. The following two types of direction of court decisions for immediate execution have been established in both legal literature and the existing Civil Criminal Code: obligatory and optional. In case of the obligatory immediate execution, the court must forward for immediate execution decisions or judgments established in the law, while in the case of the optional immediate execution, the court may allow to execute a court decision or a judgment immediately at one's own initiative or upon a request of a country. The decisions which defend the essential legal values and interests of a person shall be directed for immediate either obligatory or optional execution. Upon authorization for an immediate execution of such a decision, it shall be carried out without delay, and the legal values and interests therefore would be restored sooner than in case of an ordinary execution of a court decision.

The institute of immediate execution of court decisions cannot be replaced by the application of either temporary protection means or means guaranteeing execution of a court decision.

